

УДК 94(477):327:341

І. Б. Кривдіна**ІДЕОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЛЕВКА ЛУК'ЯНЕНКА
(1992–1993 рр.)**

Стаття присвячена відомому українському правозахиснику і громадсько-політичному діячеві Л. Лук'яненку. Розглядається ідеологічна спрямованість його дипломатичної діяльності як посла України в Канаді.

Ключові слова: Л. Лук'яненко, українська нація, українські національні інтереси, дипломатична діяльність, радикалізм.

Роль Левка Григоровича Лук'яненка у розбудові незалежної української держави важко переоцінити. Відомий правозахисник та у минулому політв'язень Л. Лук'яненко спочатку став ідеологом та активним діячем політизованого руху за права людини, а згодом — Народного Руху України (НРУ) наприкінці 1980-х років, керівником першої офіційно зареєстрованої у 1990 році Української республіканської партії (УРП) та народним депутатом. У травні 1992 року склав повноваження депутата і залишив посаду голови УРП у зв'язку з призначенням Надзвичайним і Повноважним послом України в Канаді. У листопаді 1993 року через незгоду з політикою уряду України подав у відставку і повернувся на Батьківщину.

У зв'язку з цим вважається за доцільне визначити ідеологічну спрямованість дипломатичної діяльності Л. Лук'яненка у зазначений період, а саме: яким було його особисте обґрунтування достатньо радикальної як для дипломата позиції та поведінки.

Серед останніх публікацій та досліджень, на які спиралася автор, слід назвати монографії вітчизняних науковців: О. Гараня, Г. Гончарука та ін., в яких розглянуто, зокрема, й участь Л. Лук'яненка у суспільно-політичному житті країни кінця 1980-х — початку 1990-х років [1]. Важливе значення для розуміння проблематики мають також такі книги самого Левка Григоровича, як: «На землі кленового листка», «Національна ідея і національна воля», «Сповідь у камері

смертників», «Незнищеність» та ін. [2]. Про відомого діяча національно-демократичного руху України вийшла велика кількість публікацій у періодичних виданнях, які були використані дослідником.

Однак, у науковій та публіцистичній літературі окремої уваги дипломатичній діяльності Л. Лук'яненка приділено не було. Тому основним завданням статті є науковий аналіз ідеологічної складової діяльності відомого політика на вищій дипломатичній посаді, яка визначала загальний вектор його дій та висловлювань.

Перш за все необхідно зазначити, що Левко Григорович не був професійним дипломатом і без теоретичної підготовки фахівця у сфері міжнародних відносин та досвіду роботи у цій галузі взявся за заснування (без відповідної грошової та моральної підтримки) дипломатичного представництва молодій незалежній Україні у високорозвиненій, політично структурованій та соціально стабільній Канаді. Як авторитетний та впливовий політик на батьківщині з чіткою радикальною позицією, що відігравав суттєву роль у державотворчому процесі та навіть балотувався у президенти, Л. Лук'яненко і на посаді посла намагався послідовно та неухильно проводити свою державницьку лінію.

Характеризуючи необхідність створення та організації дипломатичної служби незалежної України на початку 90-х років ХХ ст., Левко Григорович зазначав, що Українській державі це потрібно для узагальнення досвіду, для навчання студентів Інституту міжнародних відносин на своїх національних прикладах, для історії. А українській нації це потрібно для кращого усвідомлення суті національної держави та її зовнішніх функцій, для подолання комплексу меншовартості, прищепленого народові у бездержавний період, для виховання гордості за свою націю та державу [3]. І як результат — для подальшого розвитку державності.

Вже на початковому етапі своєї діяльності на посаді Надзвичайного та Повноважного посла Л. Лук'яненко говорив про те, що в політиці він не був новачком і сам був спроможний визначити, що йде на користь Україні, а що ні: «Я і без Києва знаю, що має робити посольство в інтересах України. ...нічого такого, що суперечило б моїй совісті, робити не буду, хоч би хто мені

це наказував» [3, с. 36–37]. Така позиція була дійсно радикальною та не вписувалася у рамки регламентованих загальноприйнятих дипломатичних норм. Однак, в той же час він розглядав посольство, яке започатковувалося в Канаді, як ланку в довгому ланцюзі зовнішньополітичних установ України, тобто вважав своїм обов'язком підпорядковуватися зовнішньополітичній стратегії уряду нашої держави. Левко Григорович сподівався, що між його розумінням зовнішньополітичних інтересів України і політикою Міністерства закордонних справ не буде великих розбіжностей, але буде достатній простір для особистої ініціативи. Й він визнавав відсутність досвіду дипломатичної роботи як слабку свою сторону. Тим не менш цей факт не завадив Л. Лук'яненку розробити концепцію, як малим штатом посольства виконувати великий обсяг роботи. Суть її полягала в залученні на неформальних засадах української діаспори для вивчення канадських обставин у будь-якому питанні та на стадії підготовки пропозицій і проектів. На той час це була дійсно конструктивна ідея.

На перших зустрічах з представниками канадської громадськості, політик також говорив про потреби України в канадському досвіді в галузі сучасного сільськогосподарської культури, технології, розв'язання житлової проблеми, будівництва, охорони здоров'я, захисту довкілля тощо. Левко Григорович зазначав: «Ми радше вітали активний розвиток українсько-канадського співробітництва в сучасній науці, медицині, вищій освіті, бо Україна скоріше потребує добре вишколених і освічених людей, аніж просто гуманітарної допомоги» [3, с. 45].

Пізніше у своїх публіцистичних працях він наголошував, що вперше за багато сторіч українська нація почала формувати свою інтелігенцію, й це, за словами Левка Григоровича, було великим досягненням. І змальовував шлях розвитку української держави у майбутньому, пов'язаний із тим, що із формуванням інтелігенції почали формуватися національні еліти: політична, творча, військова. Відомий громадсько-політичний діяч стверджував, що українці — здібна нація, і вони в історично короткий час зуміють розв'язати два ряди проблем: проблему формування нацією своєї провідної верстви (інтелігенції та різних загонів еліт) і проблему колективного вміння керувати нацією як дуже складною системою. Тому для захис-

ту України потрібен не геніальний вождь, а національні еліти як концентрація націоналістичних інтелектуалів в усіх сферах діяльності, сумарний досвід яких був би на рівні сумарного досвіду націоналістичних еліт інших країн, що конкурують з Україною. Досвід цей набувають рівнобіжно з виробленням квівоцентристського мислення і процесом зростання національної консолідації української нації. Процес набуття досвіду не може бути дуже швидкий, і власне завдання політичної еліти його прискорювати. Вона має відчувати, за щирими переконаннями Левка Григоровича, цю історичну місію на собі і з гордістю трудитися на виправдання народної довіри [4]. І у зовнішньополітичній сфері в тому числі.

Торкаючись Росії, Л. Лук'яненко казав: «у Москві є багато впливових політиків, які не змирилися з розвалом Російської імперії і все роблять для того, щоб відродити її і знову підкорити Україну своїй волі. Ці реакційні імперські сили — вороги демократії і національної свободи, і я сподіваюся на допомогу канадських волелюбних сил у боротьбі з проімперськими антиукраїнськими діями на канадській землі» [5].

Саме така лінія поведінки Левка Григоровича, спрямована на нейтралізацію московського впливу, а також ігнорування тих чи інших настанов та розпоряджень свого безпосереднього керівництва із Міністерства закордонних справ, а то й дії усупереч цим настановам (якщо вважав їх невідповідними для України) викликали невдоволення останніх. Щось подібне часом простежувалося і в стосунках з діячами української діаспори, зокрема, стосовно питання ревізії використання зібраних для посольства громадських коштів. До того ж, як людина працелюбна та дисциплінована, Л. Лук'яненко вимагав не тільки сумлінної праці від своїх підлеглих, але дотримання належної субординації, безумовної виконавської та трудової дисципліни й суворої підзвітності. Це не могло подобатись його співробітникам. Таким чином, любов до України, а також пряmolінійність Левка Григоровича та радикалізм у поглядах є життєвим кредо відомого громадсько-політичного діяча. Та сама любов до України й бажання допомогти їй вийти з кризи шляхом формування демократичного уряду змусила його подати у відставку з посади посла та виїхати на Батьківщину задля участі у виборчому процесі. В одній із своїх останніх книг «Національна

ідея і національна воля», підсумовуючи, Л. Лук'яненко пише: «Ми домоглися того, що в 1991 році Україна стала незалежною, однак, вона не стала українською. Тепер треба боротися за українську Україну» [6].

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно звернути увагу на той факт, що, не маючи досвіду дипломатичної діяльності, Л. Лук'яненко у доволі складних умовах спромігся налагодити роботу дипломатичного представництва та плідно співпрацював з представниками української діаспори в Канаді. Ідеологічна спрямованість його діянь в ранзі посла тісно пов'язана з радикальною громадсько-політичною позицією, якої Левко Григорович притримувався на Україні: відданість українській національній ідеї, захист національних інтересів молодій незалежній державі, а також активні дії в зазначеному напрямі.

У майбутньому існує зацікавленість провести розвідку, пов'язану із формуванням та еволюцією світоглядних позицій Левка Григоровича Лук'яненка на всіх етапах його життя.

Література та джерела

1. Гарань О. В. Убити дракона / Олексій Васильович Гарань. — К.: Либідь, 1993. — 200 с.; Гончарук Г. І. Народний рух України. Історія / Григорій Іванович Гончарук та ін. — Одеса: Астропринт, 1997. — 378 с.
2. Лук'яненко Л. На землі кленового листка: спогади і роздуми посла / Левко Лук'яненко. — Вид. друге, поновл. і доповн. — К.: Гарт, 2002. — 560 с.; Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля / Левко Лук'яненко. — К., 2006. — 288 с.; Сповідь у камері смертників // Вітчизна. — 1991. — № 3; Лук'яненко Л. Незнищеність / Левко Лук'яненко. — К.: МАУП, 2004. — 88 с.
3. Лук'яненко Л. На землі кленового листка: спогади і роздуми посла / Левко Лук'яненко. — Вид. друге, поновл. і доповн. — К.: Гарт, 2002. — С. 14.
4. Лук'яненко Л. Незнищеність / Левко Лук'яненко. — К.: МАУП, 2004. — С. 83–86.
5. Лук'яненко Л. На землі кленового листка: спогади і роздуми посла / Левко Лук'яненко. — Вид. друге, поновл. і доповн. — К.: Гарт, 2002. — С. 46.
6. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля / Левко Лук'яненко. — К.: МАУП, 2003. — С. 290.

Анотації

Кривдина И. Б. Идеологическая направленность дипломатической деятельности Левка Лукьяненка (1992–1993 гг.).

Статья посвящена известному украинскому правозащитнику и общественно-политическому деятелю Л. Лукьяненко. Рассматривается идеологическая направленность его дипломатической деятельности как посла Украины в Канаде.

Ключевые слова: Л. Лукьяненко, украинская нация, украинские национальные интересы, дипломатическая деятельность, радикализм.

Krivdina I. Ideological directions of the L. Lukyanenko's diplomatic activity (1992–1993).

The article is devoted by L. Lukyanenko — the famous ukrainian law-defender and social-politic worker. His ideological directions of the diplomatic activity as ambassador in Canada is studied.

Key words: L. Lukyanenko, ukrainian nation, ukrainian national interests, diplomatic activity, radicalism.

Надійшла до редакції 16 квітня 2014 року

УДК 378.091.113:62(091)

Г. О. Оборський

У ВИТОКІВ: ІВАН ЮРІЙОВИЧ ТИМЧЕНКО (1919–1920). ДРУГИЙ РЕКТОР ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті дається короткий нарис створення Одеського національного політехнічного університету і його функціонування в перші два роки. Освітлюється діяльність ректора І. Ю. Тимченка.

Ключові слова: Одеський національний політехнічний університет, політехнічний інститут, ректор, професор, інженер, студент.

Одеський національний політехнічний університет — найстаріший вищий технічний заклад на півдні України. І вчені-викладачі університету, і його випускники зробили свій внесок у розвиток науки України, у підготовку кваліфікованих кадрів для народного господарства, розвиток виробничого і промислового потенціалу нашої країни.